

امامت، امامیه و اهل سنت

بررسی‌ای تطبیقی با تأکید بر آرای فخر رازی

عیسی عیسی زاده

پرونده علوم و فرهنگ اسلامی

امامت، امامیہ و اہل سنت

بررسی‌ای تطبیقی با تأکید بر آرای فخر رازی

عیسیٰ عیسیٰ زاد

- ناشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
- تهیه: مرکز فرهنگ و معارف قرآن
- سرویراستار: محمدباقر انصاری
- ویراستار: اکبر علیزاده
- چاپ: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- چاپ اول: پاییز ۱۳۹۳
- شمارگان: ۷۰۰
- قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان
- عنوان: ۲۹۹؛ مسلسل: ۲۸۹

فهرست

سخنی با خواننده	۱۳
-----------------	----

فصل اول: کلیات

گفتار اول: مقدمه	۱۷
اهداف پژوهش	۱۹
پیشینه پژوهش	۲۰
پرسش‌های اصلی و فرعی	۲۰
پرسش اصلی	۲۰
پرسش‌های فرعی	۲۱
فرضیه	۲۱
سپاسگزاری	۲۱
گفتار دوم: معرفی اجمالی فخر رازی	۲۲
نام و نسب	۲۲
عقیده	۲۲
فرزندان	۲۳
دوران تحصیل و استادان	۲۳
شخصیت فخر رازی	۲۵

۲۶	سفرها
۲۷	شاگردان
۲۸	مخالفت با فخر رازی
۲۹	آثار
۳۱	معرفی اجمالی الاربعین فی اصول الدین
۳۱	الف) اهمیت کتاب
۳۱	ب) ساختاردهی کتاب
۳۲	اعتراف فخر رازی در وصیت نامه
۳۳	گفتار سوم: واژگان تحقیق
۳۳	معناشناسی امام و امامت
۳۳	۱. معنای لغوی
۳۴	۲. معنای اصطلاحی
۳۵	۳. کاربردهای واژه امام در قرآن
۳۷	۴. ملاحظات

فصل دوم: مبانی امامت

۴۷	گفتار اول: ضرورت امامت
۴۷	اختلاف اول: کلامی یا فقهی بودن ضرورت امامت
۴۸	اختلاف دوم: عقلی یا تقلی بودن ضرورت امامت
۴۹	دلایل اثبات ضرورت امامت
۴۹	۱. قاعده لطف
۵۰	اشکال به قاعده لطف
۵۱	اشکال فخر رازی و دیگران

فهرست مطالب ۷

۵۲	پاسخ به اشکال فخر رازی
۵۳	۲. نیاز شریعت به حافظ
۵۶	۳. لازمه اجرای حدود الهی
۵۸	۴. وجوب دفع ضرر از نفس
۵۸	تقریر فخر رازی
۵۹	نقد پاسخ فخر رازی
۶۰	۵. سیره مسلمانان
۶۱	نتیجه
۶۲	گفتار دوم: اوصاف امام
۶۲	صفت اول: عصمت
۶۳	الف) مفهوم لغوی
۶۳	ب) مفهوم اصطلاحی
۶۳	دلایل لزوم عصمت
۶۴	۱. برهان امتناع تسلسل
۶۵	۲. برهان حفظ شریعت
۶۸	اشکال فخر رازی
۶۸	پاسخ اشکال فخر رازی
۶۸	۳. آیه ابتلا
۶۹	امر اول
۷۰	امر دوم
۷۱	تقریر فخر رازی
۷۱	لازمه تقریر فخر رازی
۷۲	اشکال فخر رازی و دیگران

۷۳	پاسخ اشکال فخر رازی
۷۵	صفت دوم: افضلیت
۷۶	دلایل لزوم افضلیت
۷۶	۱. دلیل عقلی
۷۷	اشکال فخر رازی
۷۷	پاسخ اشکال فخر رازی
۷۸	۲. دلیل نقلی
۷۸	ملاحظات و نتیجه گیری
۸۳	نتیجه
۸۵	گفتار سوم: راه تعیین امام
۸۵	الف) نظریه شیعه امامیه
۸۵	دلایل نظریه شیعه
۸۶	۱. دلیل عصمت
۸۶	پاسخ فخر رازی
۸۷	نقد پاسخ فخر رازی
۸۸	۲. امامت، عهدی الهی
۸۹	پاسخ فخر رازی
۸۹	نقد پاسخ فخر رازی
۹۲	۳. سیره پیامبر ﷺ
۹۳	ب) نظریه اهل سنت
۹۳	دلایل نظریه اهل سنت
۹۳	۱. نفی وجود نص
۹۴	۲. اجماع صحابه

۹۵	نقد اجماع
۹۷	ملاحظات

فصل سوم: دلایل قرآنی امامت حضرت علی علیه السلام

۱۰۱	گفتار اول: آیه ولایت
۱۰۱	تبیین دلیل
۱۰۱	مقام اول: دلالت آیه بر امامت شخص معین
۱۰۳	مقام دوم: دلالت آیه بر امامت علی علیه السلام
۱۰۴	پاسخ فخر رازی
۱۰۵	نقد و بررسی پاسخ فخر رازی
۱۱۰	اشکالات فخر رازی به دلالت آیه بر امامت حضرت علی علیه السلام در مفاتیح الغیب
۱۱۰	۱. سیاق آیات قبل و بعد مانع دلالت آیه بر معنای ولایت
۱۱۲	۲. عدم احتجاج امام علی علیه السلام به آیه ولایت
۱۱۴	۳. بلافصل بودن امامت حضرت علی علیه السلام لازمه بالقوه بودن امامت آن حضرت
۱۱۵	۴. عدم دلالت آیه بر عدم عمومیت ولایت
۱۱۶	۵. اشکال نزول آیه در شأن حضرت علی علیه السلام
۱۱۹	۶. منافات داشتن اتفاق انگشتر با زکات واجب
۱۲۰	۷. ناسازگاری اتفاق انگشتر در نماز با اخلاص حضرت علی علیه السلام در نماز
۱۲۱	۸. فعل کثیر بودن اتفاق انگشتر
۱۲۲	۹. ناسازگاری فقر حضرت علی با داشتن انگشتر
۱۲۴	گفتار دوم: آیه اولی الامر
۱۲۴	تبیین دلیل
۱۲۵	پاسخ فخر رازی

- ۱۲۵ نقد و بررسی پاسخ فخر رازی
- ۱۲۸ اشکالات فخر رازی به نظریه شیعه در مفاتیح الغیب
- ۱۲۸ ۱. عدم امکان شناخت افراد معصوم
- ۱۳۲ ۲. منافات داشتن لفظ جمع «اولی الامر» با قول به امامت یک امام برای هر زمان
- ۱۳۴ ۳. عدم ارجاع به امام معصوم در صورت تنازع
- ۱۳۵ ۴. حجیت اجماع
- ۱۳۹ گفتار سوم: آیات دیگر
- ۱۳۹ ۱. آیه مع الصادقین
- ۱۳۹ تبیین دلیل
- ۱۴۰ پاسخ فخر رازی
- ۱۴۰ نقد و بررسی پاسخ فخر رازی
- ۱۴۲ نکته پایانی
- ۱۴۲ ۲. آیه ابتلا
- ۱۴۲ تبیین دلیل
- ۱۴۴ پاسخ فخر رازی
- ۱۴۵ نقد و بررسی پاسخ فخر رازی
- ۱۴۹ نظر فخر رازی در معنای امام
- ۱۵۰ نقد نظر فخر رازی
- ۱۵۲ ۳. آیه هجرت و جهاد
- ۱۵۲ تبیین دلیل
- ۱۵۳ پاسخ فخر رازی
- ۱۵۳ نقد و بررسی پاسخ فخر رازی

نتیجه نهایی ۱۵۹

کتابنامه ۱۶۳

فهرست نرم افزار ۱۷۲

نمایه ۱۷۳

آیات ۱۷۳

روایات ۱۷۷

اعلام ۱۷۹

معصومین ۱۸۳

سخنی با خواننده

«إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ»^۱ همانا ولی و سرپرست شما، تنها خدا و رسول اوست و کسانی (حضرت علی علیه السلام) که ایمان آورده‌اند، همان‌ها که نماز را بر پا می‌دارند و در حال رکوع زکات می‌دهند.^۲

دفاع از مکتب تشیع و پاسخ‌گویی به شبهات و اشکالات از مهم‌ترین رسالت‌های اندیشمندان و متکلمان شیعه است. مخالفان همواره امامت را که سنگ بنای مکتب تشیع است، مورد حمله شبهات و اشکالات قرار داده‌اند. مرکز فرهنگ و معارف قرآن نیز در راستای انجام رسالت خویش در دفاع از این رکن مهم شیعه، نقد و بررسی شبهات و اشکالات به امامت از منظر شیعه را که امام‌المشککین، فخر رازی در کتاب‌های الاربعین فی اصول‌الدین و مفاتیح الغیب مطرح کرده است، در دستور کار خویش قرار داده

۱. مانده: ۵۵.

۲. این آیه کریمه و بعضی از آیات دیگر قرآن مثل آیه ۵۹ سوره نساء، از جمله دلایل مهمی است که شیعه برای اثبات امامت بلافصل امیرمؤمنان، علی علیه السلام به آن استناد کرده است؛ ولی مخالفان شیعه همچون فخر رازی با وارد کردن شبهات به این دلایل، به گمان خویش توانستند به اتفاق و اعتبار آنها خدشه وارد کنند، اما در این اثر تلاش شده تا به شبهات و اشکالات ایشان بعد از نقد و بررسی، پاسخ مستدل داده شود.

و انجام آن را بر عهده پژوهشگر ارجمند، حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای عیسی عیسی زاده گذاشته است. ایشان نیز با تلاش ارزشمند خویش توانسته است به شایستگی این پروژه را با نظارت حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای حسن رمضانی به پایان رساند. امید آنکه انتشار این اثر قدمی باشد در دفاع از مکتب پویای شیعه و سبب تعمیق ایمان و باورهای دینی در جامعه گردد.

در پایان لازم می دانم از زحمات بی دریغ مؤلف این اثر و ناظر محترم آن، تشکر و قدردانی نمایم.

محمدصادق یوسفی مقدم

مدیر مرکز فرهنگ و معارف قرآن